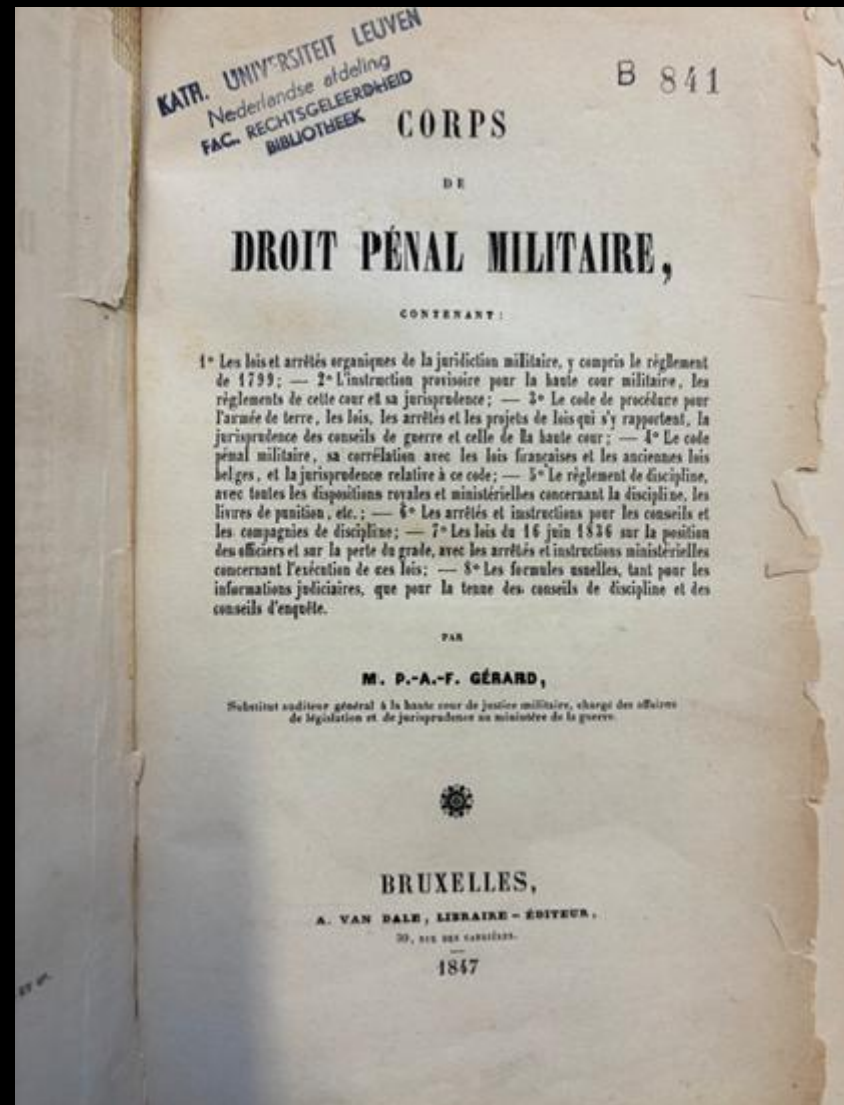

Het Militair Strafwetboek – de link met de discipline

Studiedag studiecentrum voor Militair Recht en Oorlogsrecht - 18 juni 2025

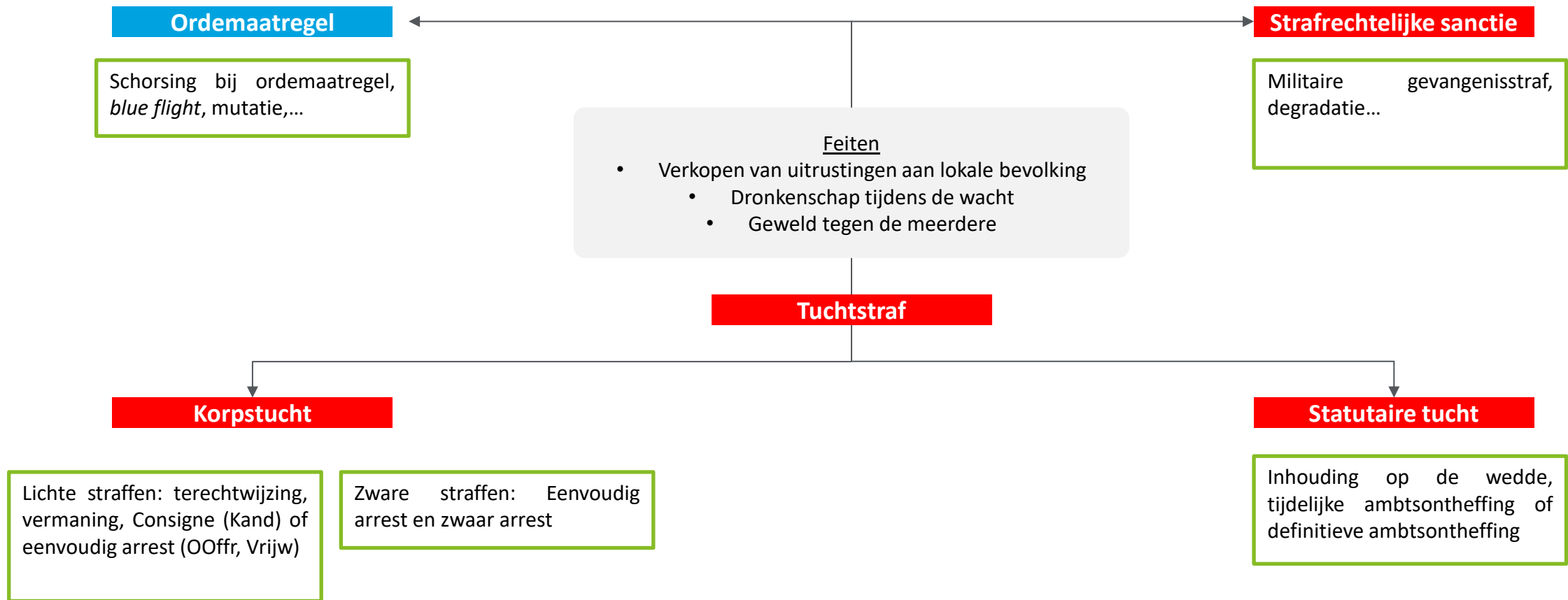
Inhoud

- 01 De casus van de rotte appel
- 02 Het militaire straf- en tuchtrecht
- 03 De band tussen het militaire straf- en tuchtrecht
- 04 De afname van het belang van het militaire strafrecht: vaststellingen en verklaringen
- 05 Nadenken over de toekomst: welke rol is er nog weggelegd voor het militaire strafrecht?
- 06 Conclusie

De casus van de rotte appel

De casus van de rotte appel

Sdt Max verliest in operatie in Afghanistan de pedalen....

Het militaire straf- en tuchtrecht

Het militaire straf- en tuchtrecht

Een militair is onderworpen aan drie repressieve systemen:
Het militaire strafrecht, de operationele tucht en de rechtspositionele tucht

De operationele tucht

- Vrijwaren van de operationele slagkracht van Defensie
- De militaire meerdere beschikt over de bevoegdheid om onmiddellijk te reageren op elk ongedisciplineerd gedrag
- Morele, vrijheidsbeperkende en vrijheidsberovende straffen
- Gebrek aan eerbied voor de meerdere, miskennen stakingsverbod,...
- Wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de Krijgsmacht, wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen en de kandidaat-militairen van het actief kader van de Krijgsmacht, tuchtreglement DGHR-REG-CARDI-001)

De rechtspositionele tucht

- Vrijwaren van de eer en waardigheid militaire ambt en het vertrouwen van de bevolking in Defensie
- De bevoegdheid te bestraffen is voorbehouden aan de allerhoogste overheden binnen Defensie
- Straffen met een impact op de rechtspositie van de militair
- een militair zich aan ernstige, met de staat van militair overeenstemmend met zijn personeelscategorie niet overeen te brengen feiten schuldig heeft gemaakt
- wet van 28 februari 2007 tot vaststelling van het statuut van de militairen en de kandidaat-militairen van het actief kader van de Krijgsmacht, DGHR-SPS-CARDI-001)

Het militaire straf- en tuchtrecht

Een militair is onderworpen aan drie repressieve systemen:

Het militaire strafrecht, de operationele tucht en de rechtspositionele tucht

Het militaire strafrecht

- Vrijwaren van de operationele slagkracht van Defensie
- Militaire rechtbanken (tot 2004), gewone strafrechtbanken
- Bijzondere straffen: militaire gevangenisstraf, degradatie en de militaire afzetting
- Gedragingen die een inbreuk vormen op de primaire taak van Defensie (desertie, insubordinatie, postverlating,...)
- het Militair Strafwetboek van 1870

De band tussen het militaire straf- en tuchtrecht

De band tussen het militaire straf- en tuchtrecht

De operationele tucht is een gedepenaliseerde vorm van militair strafrecht

Wat zegt het Militair Sw en wat zegt de parlementaire voorbereiding?

Artikel 1 Militair Strafwetboek: de militaire straffen zijn:

In boetstraffelijke zaken : de militaire gevangenisstraf;

In lijf- en boetstraffelijke zaken : de militaire afstraffing, de afzetting.

En de overtredingen?

Parl. St Mil Sw.

Dans le système du projet, les infractions militaires se divisent en *crimes* et *délits*. Les crimes sont des infractions punies de peines criminelles; les délits sont des infractions punies de peines correctionnelles. Ces définitions étant consacrées par l'art. 1er du Code pénal ordinaire, il est inutile de les reproduire dans le Code pénal militaire; il suffit que celui-ci énumère les peines militaires, qualifiées de *criminelles* ou *correctionnelles*. Tel est l'objet du premier article.

Le projet ne parle pas des *contraventions* qui forment la troisième catégorie des infractions réprimées par le Code pénal ordinaire. Les infractions militaires que l'on pourrait assimiler aux contraventions de droit commun, sont des fautes disciplinaires, prévues et punies par le règlement de discipline. De tout temps, ces fautes ont été considérées comme étrangères au droit pénal, n'étant pas susceptibles d'être soumises au jugement d'un tribunal de répression. En effet, les punitions disciplinaires ne sont pas des peines proprement dites. L'officier qui punit son inférieur n'agit pas comme juge; il agit comme tuteur chargé de l'éducation militaire de ses subordonnés; il ne fait qu'exercer un pouvoir analogue à celui du père de famille ou de l'instituteur, lorsque l'un corrige ses enfants et l'autre ses

De band tussen het militaire straf- en tuchtrecht

De operationele tucht is een gedepenaliseerde vorm van militair strafrecht

Andere indicaties van de nauwe band

De strafrechter kan in bepaalde gevallen tuchtstraffen uitspreken

Art 24 Mil Sw

[Art. 24.](#) <Zie NOTA onder TITEL> <W 1923-07-24, art. 1, B.St. 09-08-1923> Ieder militair die, te voet of te paard, op schildwacht staande, dronken of slapende gevonden wordt, wordt gestraft :

→ Met drie maanden tot drie jaar militaire gevangenis, indien hij tegenover den vijand stond;

Met ééne maand tot één jaar militaire gevangenis, indien, buiten het bij voorgaand lid voorziene geval, het feit zich heeft voorgedaan in oorlogstijd en bij het werkdadig leger;

Met eene tuchtstraf in al de andere gevallen.

De verwijzing naar de operationele tucht voor inbreuken op het Militair Strafwetboek die “*weinig ernstig schijnen te zijn*”

Art 44 Mil Tuchtreglement

[Art. 44.](#)¹ Wanneer de feiten weinig ernstig schijnen te zijn, kan het openbaar ministerie, de kamer van inbeschuldigingstelling, de raadkamer of elke andere strafrechtbank die belast wordt met de vervolging van een inbreuk op het militair strafwetboek, ten laste van een persoon die overeenkomstig de artikelen 14, 14bis en 14ter van het militair strafwetboek aan de militaire straffen onderworpen is, de beklaagde naar zijn korpscommandant verwijzen om tuchtrechtelijk te worden gestraft.

De beslissing tot verwijzing naar de tucht van het korps maakt de zaak aanhangig bij de militaire meerdere bevoegd voor de tuchtrechtelijke procedure, en doet de strafvordering vervallen.

Non bis in idem: geen tuchtstraf voor dezelfde feiten indien reeds veroordeeld door de strafrechter

Art 43 Mil Tuchtreglement

[Art. 43.](#) <Zie NOTA onder TITEL> Aan een militair mogen geen tuchtstraffen worden opgelegd :

→ 1° voor dezelfde feiten als die waarvoor hij door de strafrechter veroordeeld is, zelfs niet wanneer het gepleegde misdrijf tevens een krijgstuchtelijk vergrijp is;

2° wanneer hij door de strafrechter onschuldig is verklaard aan de hem toegeschreven feiten.

De band tussen het militaire straf- en tuchtrecht

De band tussen militair strafrecht en de rechtspositionele tucht

Wat zegt het Militair Sw?

Doelstelling rechtspositionele tucht: vrijwaren eer en waardigheid militair ambt

Artikel 27 Mil Sw: majesteitsschennis

Artikel 20 Mil Sw: capitulatie door de bevelhebber zonder dat hij "alles gedaan of bedongen heeft, wat plicht en eer gebieden"

Gevolgen rechtspositionele tucht: rechtspositie van de militair staat ter discussie

Militaire straffen als de afzetting, de degradatie en de militaire gevangenisstraf tasten eveneens de rechtspositie van de militair aan

Vb. De degradatie brengt de beroving van het recht met zich mee om enig ereteken of ander teken van eervolle onderscheiding te dragen

Strafbepalingen en straffen ter handhaving van de eer en het geloof van de bevolking in de krijgsmacht

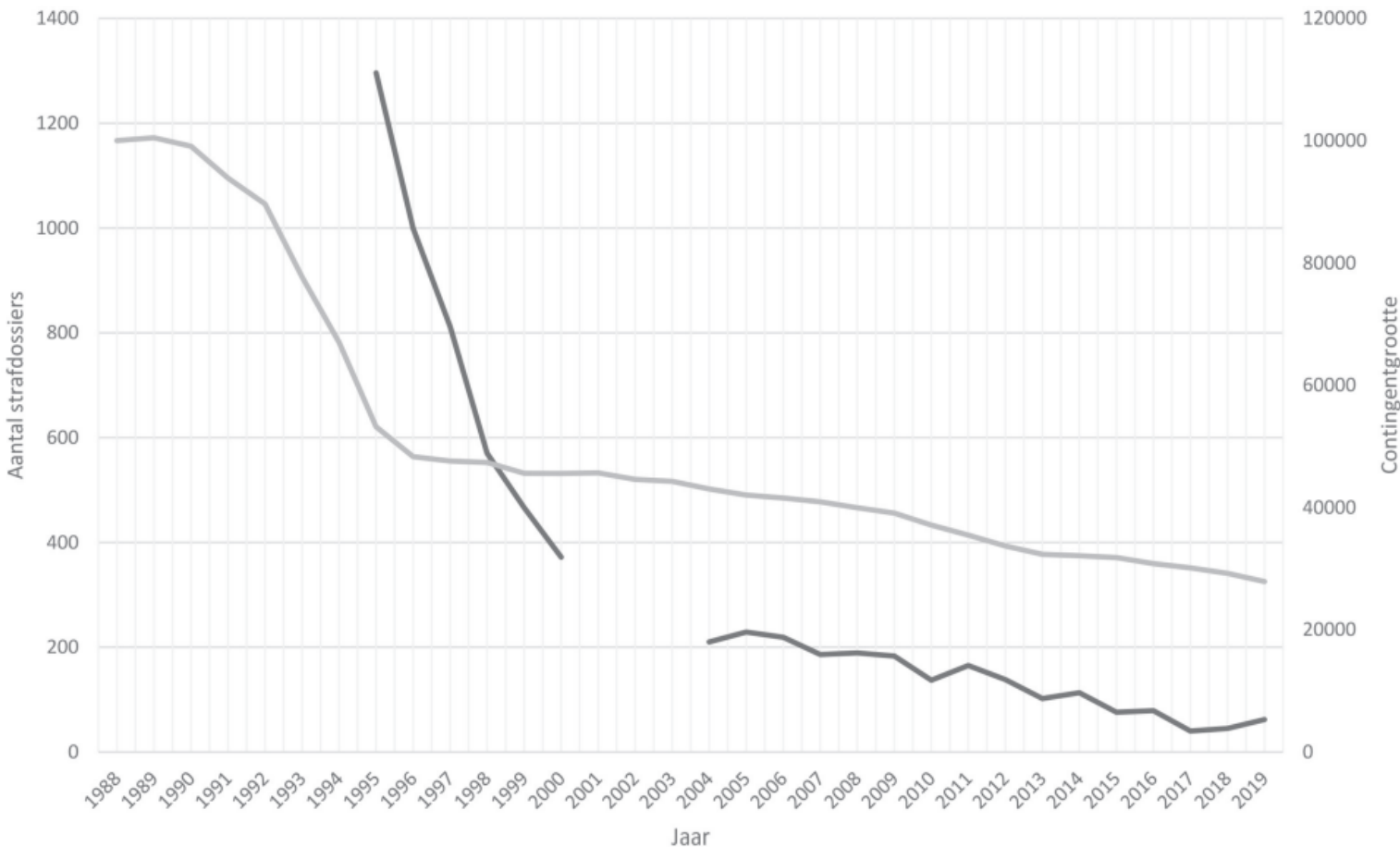
De afname van het belang van het militaire strafrecht: vaststellingen en verklaringen

De afname van het belang van het militaire strafrecht: vaststellingen en verklaringen

Vaststellingen

Enorme daling van het aantal militaire strafdossiers (inbreuken op het Mil Sw)

Militaire strafdossiers en contingentgrootte 1988-2019

Aantal

- 1995: 1296 geopende strafdossiers
- 2000: 372 geopende strafdossiers
- 2019: 62 geopende strafdossiers

Soort misdrijf periode 2004-2019

- Desertie: 80,68% (2310 dossiers)
- Verduistering en diefstal: 9,75% (279 dossiers)
- Insubordinatie en muiterij: 4,86% (139 dossiers)
- [...]
- Moord in militaire context: 0,07% (2 dossiers)

Strafrechtelijke verloop periode 2004-2019

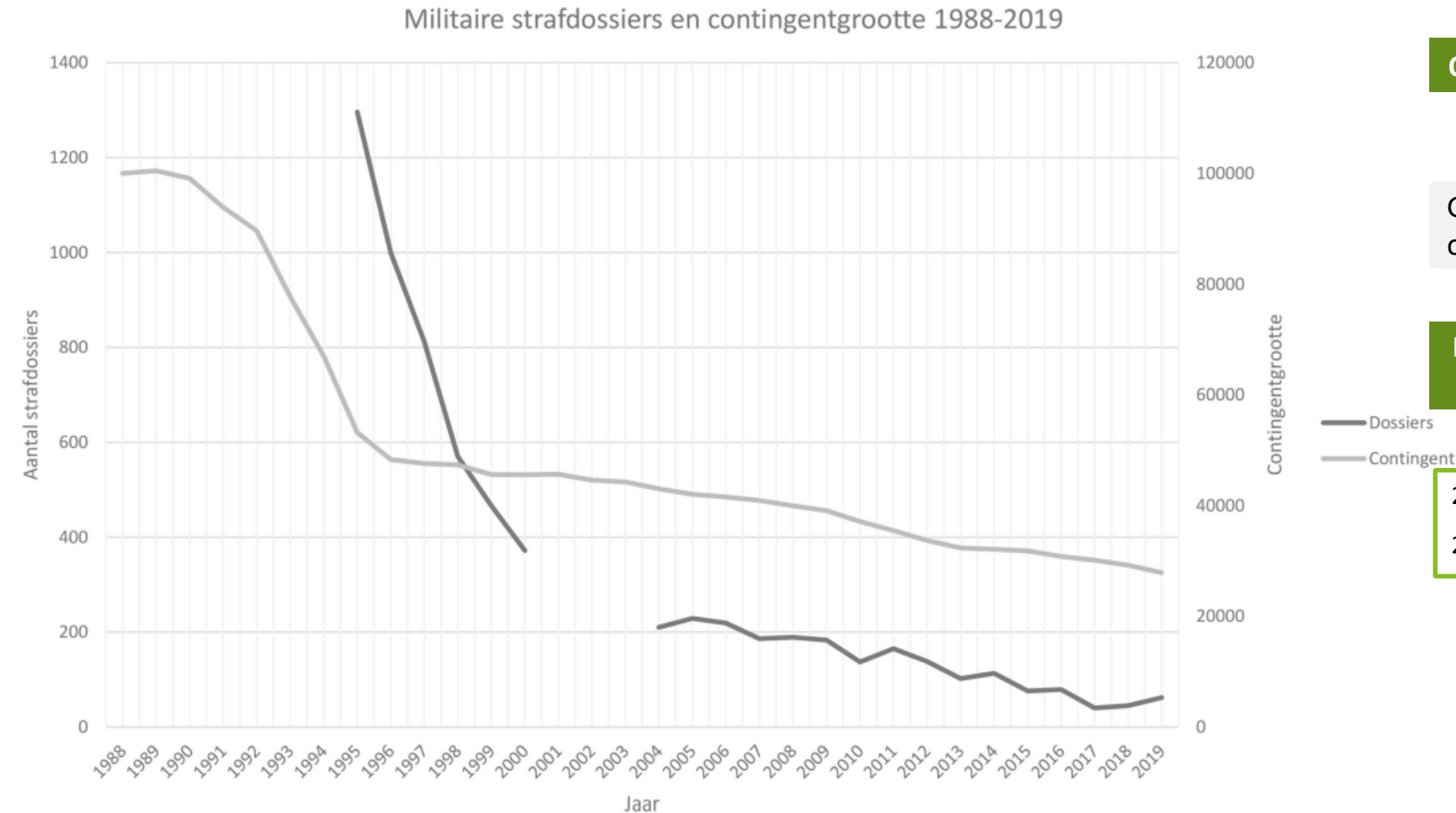
- Seponering: 59,17% (1694 dossiers)
- Seinen van de dader: 19,66% (563 dossiers)
- Dagvaarding, minnelijke schikking, strafbemiddeling: 10,13% (290 dossiers)

97 veroordelingen op basis van het Mil Sw

De afname van het belang van het militaire strafrecht: vaststellingen en verklaringen

Verklaringen

De professionalisering van de Krijgsmacht

Opschorting van de dienstplicht (klas van 1994)

Gevolg: inkrimping getalsterkte en toetreding op vrijwillige basis

Inkrimping en toetreding kunnen daling echter niet volledig verklaren

2004: 43035 militairen
2019: 27881 militairen

2004: +- 200 dossiers
2019: 62 dossiers

De afname van het belang van het militaire strafrecht: vaststellingen en verklaringen

Verklaringen

De verburgerlijking van het militaire ambt

Het militaire ambt: *een statuut met verregaande, op militaire operaties afgestemde, verplichtingen en beperkingen van fundamentele rechten en vrijheden bevat:*

- Stakingsverbod (artikel 175 Wet 28 februari 2007)
- Beperkingen op de uitoefening van politieke rechten (artikel 174 Wet 28 februari 2007)
- Onderworpenheid aan het Militair Strafwetboek

Noodzaak van een bijzonder statuut staat ter discussie

Defensie dient voldoende aantrekkelijk te zijn (*war on talent*)

Langdurige periode van vrede (+ einde Koude Oorlog): proportionaliteit van de beperkingen op de grondrechten

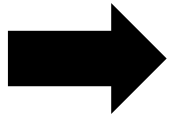
De militair wordt een burger in uniform

- Uitbreiding politieke rechten in 2006 en 2017
- Erkenning recht zich te verenigen in vakorganisaties
- Mogelijkheid tot nemen loopbaanonderbreking
- Eenvoudig verkrijgen van verbreking dienstneming of ontslag op aanvraag
- Geografische reorganisatie van de eenheden
- Psychosociaal welzijn op het werk
- Stakingsrecht?
- Bijzondere strafbepalingen?

De afname van het belang van het militaire strafrecht: vaststellingen en verklaringen

Verklaringen

Een gewijzigde operationele context

Is het militair strafwetboek van 1870 nog aangepast aan de hedendaagse opdrachten van Defensie?

- *War on terror*
- niet-internationale gewapende conflicten
- peacekeeping-opdrachten
- handhaving van de openbare orde het eigen grondgebied

Aard en kenmerken van hedendaagse operaties zijn volledig veranderd (kleinere, meer geïsoleerde eenheden, onzichtbare vijand,...)

De huidige militaire operationele context waarbinnen beoordeeld moet worden of aan de toepassingsvoorwaarden van misdrijven als insubordinatie en desertie voldaan zijn, zou totaal onherkenbaar zijn voor de auteurs van het Militair Strafwetboek

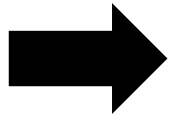
Desertie plegen in Mali, Afghanistan, Syrië?

"Future warfare requires disciplined disobedience"

Welke rol is er nog weggelegd voor het militair stafrecht?

Het militaire straf- en tuchtrecht

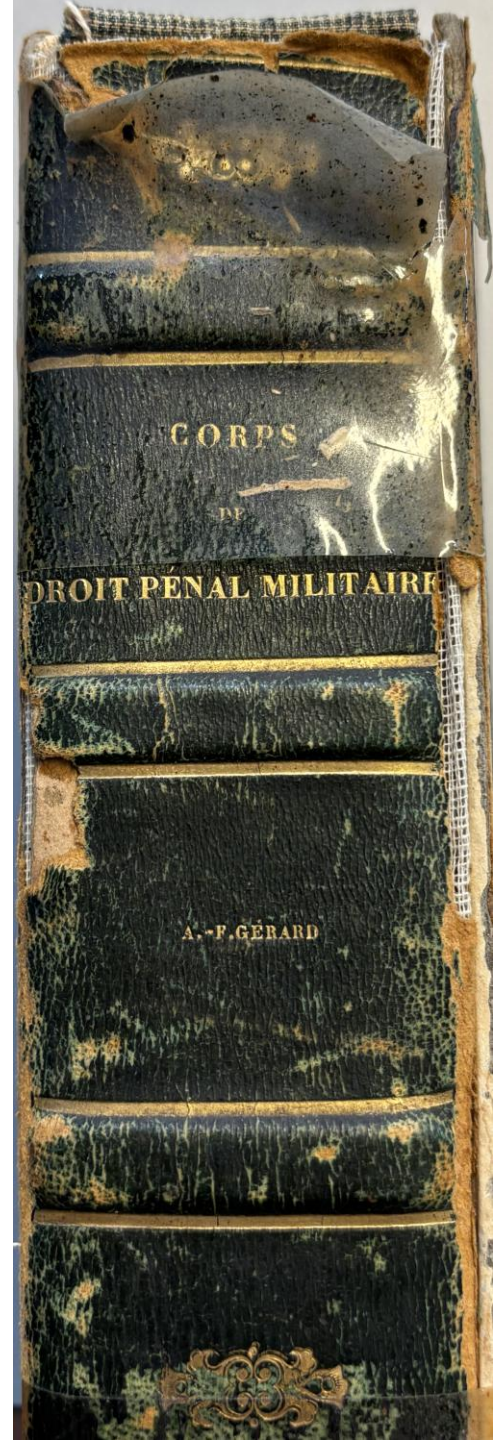
Welke rol is er nog weggelegd voor het militair strafrecht?
Het militaire strafrecht als aanvulling op het militaire tuchtrecht

Is er nog een rol weggelegd voor het militaire strafrecht gezien de huidige maatschappelijke en militaire context en het zeer beperkt aantal strafdossiers?

Preventieve functie

- het militaire strafrecht heeft een ruimer toepassingsgebied *ratione temporis* dan het militaire tuchtrecht
- Militaire straffen hebben een zware impact op de rechtspositie van de militair (degradatie, afzetting, militaire gevangenisstraf)
- Strafrechtelijke vervolging is nooit volledig uitgesloten

Het militaire straf- en tuchtrecht

Welke rol is er nog weggelegd voor het militaire strafrecht?

Depenalisering, objectivering en modernisering tucht

Depenalisering

- Enkel de zwaarste disciplinaire tekortkomingen nog toevertrouwen aan de rechterlijke macht
- Welke disciplinaire tekortkomingen zijn dermate nefast dat zij de maatschappij in haar geheel aanbelangen?

Objectivering

- De parketten bepalen grotendeels de grens tussen het militaire straf- en tuchtrecht door weinig ernstige inbreuken tegen het Militair Strafwetboek te seponeren of door te verwijzen naar de korpstucht
- Het Militair Strafwetboek biedt weinig houvast; De grens tussen strafrechtelijke en tuchtrechtelijke vervolging zoals bepaald in 1870 is achterhaald

Modernisering

- Het komt aan de wetgever toe na te denken over de grens tussen strafrechtelijke en tuchtrechtelijke bestraffing
- Moderne criteria ter beoordeling van de ernst van de inbreuk: “gevaarscriterium” zoals in NL of verbinden aan operationele inzet?

Het militaire straf- en tuchtrecht

Welke rol is er nog weggelegd voor het militair strafrecht?

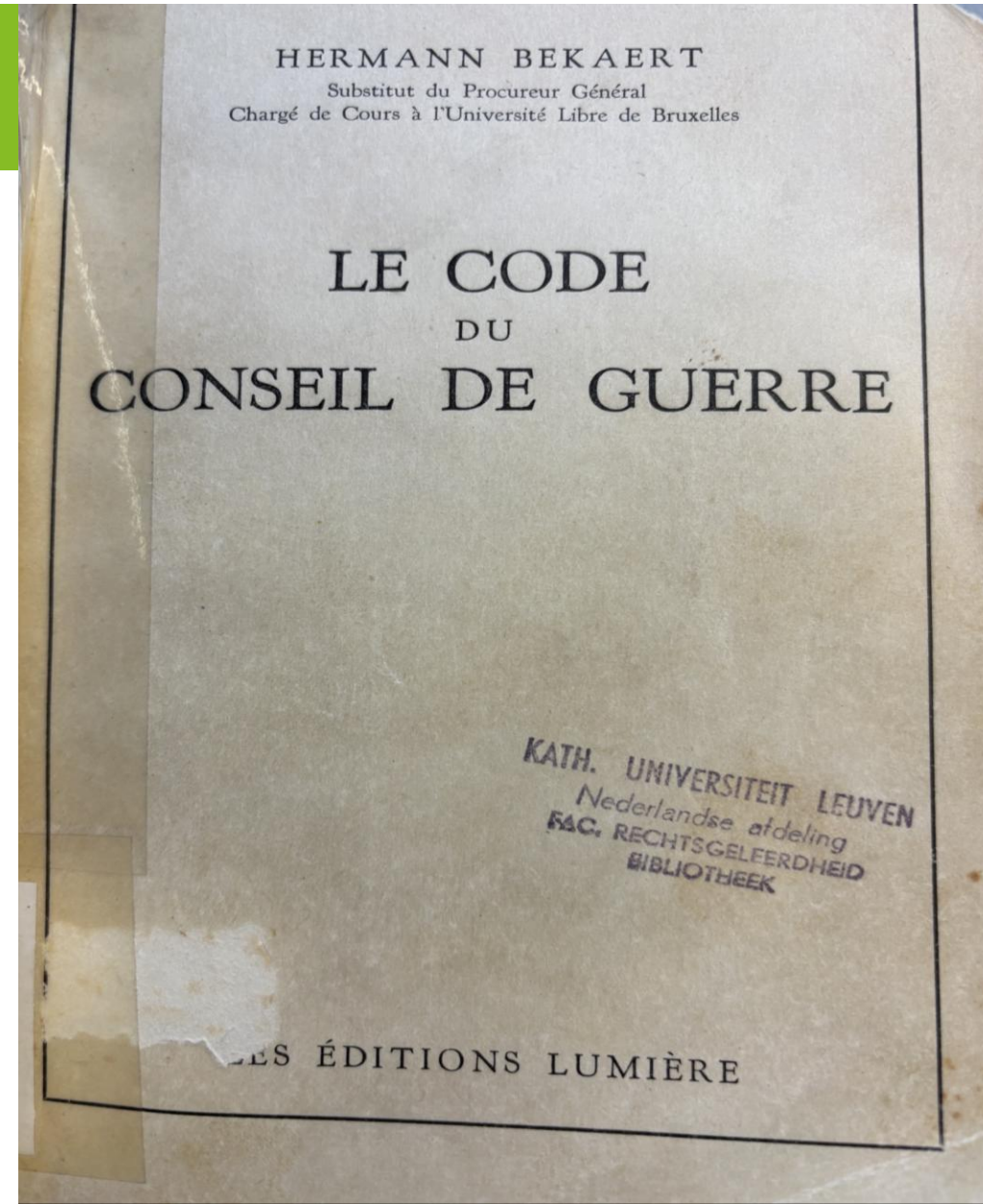
Depenalisering: ja, maar

De depenalisering van bepaalde militaire misdrijven (bv insubordinatie buiten een operationele context) dient gepaard te gaan met een voldoende ontradend en effectief tuchtregime

**Hervorming militair tuchtrecht
aangewezen**

- Straffen van de operationele tucht uitbreiden: tuchtstraffen met een pecuniaire impact, mutatie bij tuchtstraf, tuchtrechtelijke terugzending uit operatie?
- Straffen van de rechtspositionele tucht diversifiëren: terugzetting in graad, morele statutaire maatregelen?

Conclusie